

§ 2. ТИПОЛОГІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

В основі типологій молодіжних об'єднань може лежати багато різних критеріїв, вибір яких залежить від пізнавальних та інтерпретаційних цілей дослідника і від того, що розглядається як важлива, суттєва ознака об'єкта дослідження, на базі якої будується класифікація²³.

Для створення комплексної типології молодіжних об'єднань доцільно згрупувати **головні критерії** їх класифікації у п'ять блоків:

I. Соціальна база молодіжного об'єднання.

II. Специфіка генези (процесу виникнення), організаційних принципів та структури молодіжного об'єднання.

III. Особливості системи здійснюваних молодіжним об'єднанням функцій.

IV. Місце молодіжного об'єднання в суспільстві.

V. Характер впливу молодіжного об'єднання на суспільні процеси.

Застосовуючи для класифікації молодіжних об'єднань ту методологію і ті загальнотеоретичні підходи, що були використані автором цього розділу при аналізі політичних партій, можна запропонувати певну **систематизацію типологій молодіжних об'єднань** (безвідносно до специфіки конкретних країн).

I. Особливості соціальної бази молодіжних об'єднань служать основою для введення такої групи класифікацій:

1.1. Специфіка встановлених та реалізованих на практиці деякими молодіжними об'єднаннями обмежень на членство в них обумовлює класифікацію цих угруповань на такі, що об'єднують своїх членів за критерієм їх приналежності до певного роду страти чи групи суспільства:

---

²³ Детальніше про загальнотеоретичні проблеми типологізації суспільно-політичних структур див.: Якушик В.М. Проблеми теорії типологізації суспільного розвитку й держави // Політологічні читання. — 1992. — № 3. — С. 23-17.

Див: Політичні партії України / За ред. проф. В.М.Якушика; авторський колектив: О.П.Голобуцький, Т.Г.Криворучко, В.О.Кулик, В.М.Якушик. — Київ, 1996. — С. 16-26; Якушик В.М. Основні різновиди політичних партій (спроба комплексної типологізації) // Демократія і державність в Україні: проблеми гармонізації. — К., 1997. — С. 141-152.

- а) етнічної, расової;
- б) регіональної, регіонально-культурної чи земляцької;
- в) статевої групи (зокрема, існують жіночі молодіжні об'єднання) або групи так званої «сексуальної орієнтації»;
- г) вікової групи у межах молоді в цілому (наприклад, дітей, юнаків, «старшої» молоді);
- д) групи, представники якої характеризуються спільними особливостями стану свого здоров'я (зокрема, інвалідів різних категорій, а також тих, хто тією чи іншою мірою постраждав від наслідків радіації тощо);
- е) професійної групи (наприклад, студентів, молодих бізнесменів тощо);
- є) соціального класу або його верстви;
- ж) ідеологізованої спільноти (прихильників певних політичних теорій, релігійних доктрин тощо);
- з) групи, сформованої на базі спільних аматорських інтересів тощо.

Схожою на цю виглядає класифікація, в основі якої лежить критерій переважання серед членів молодіжного об'єднання представників тієї чи іншої соціальної страти чи групи. Проте за своїм змістом це різні типології, тому що одна справа — встановлювати для прийому у члени молодіжної організації ті чи інші обмеження соціального характеру, а зовсім інша — об'єктивно стикатися з фактом переважання у лавах організації представників певної страти чи групи суспільства.

1.2. З урахуванням наявних вікових обмежень на членство (і, зокрема, щодо віку керівників організації) та (або) фактичного віку членів, серед молодіжних об'єднань, доцільно розрізняти такі, до складу яких входить:

- а) лише молодь;
- в) переважно молодь (але й представники інших вікових груп).

1.3 На підставі наявності та характеру зафіксованих у статутних документах і реалізовуваних на практиці обмежень національно-етнічного характеру на членство в організації або на базі фактичного переважання серед її членів представників певних етнічних груп виділяються молодіжні об'єднання, що представляють:

- а) національні меншини;
- б) основні етнічні групи;

в) молодь безвідносно до її етнічної приналежності.

1.4. На базі особливостей громадянства своїх членів слід розрізняти молодіжні організації, що об'єднують:

а) **лише громадян** даної держави;

б) **лише іноземців** (взагалі будь-яких іноземців або тільки вихідців з певної країни чи з конкретного регіону);

в) молодь безвідносно до її громадянства.

1.5. Якщо стояти на позиціях класового підходу до аналізу суспільних явищ, можна виділяти такі типи молодіжних об'єднань:

а) **класові** (тобто молодіжні об'єднання певних соціальних класів, наприклад, буржуазії, робітничого класу, селянства тощо);

б) молодіжні об'єднання тих чи інших **прошарків конкретних класів** (приміром, великої, середньої або дрібної буржуазії);

в) молодіжні об'єднання **маргінальних верств суспільства** (люмпенів);

г) **міжкласові**.

1.6. Залежно від історичної ролі та перспектив тих соціальних груп, на які спираються молодіжні об'єднання, останні можуть оцінюватися як такі, що репрезентують конкретні:

а) основні соціальні класи;

б) неосновні («проміжні», а також поступово зникаючі) класи й соціальні групи.

1.7. Специфіка офіційної та (або) фактичної соціально-політичної ідеології молодіжних об'єднань дає підстави для їх класифікації на:

а) **анархістські**;

б) **комуністичні** (*ортодоксально-комуністичні та демократичні комуністичні*);

в) **соціалістичні** (*революційні соціалістичні та соціал-реформістські*);

г) ліберальні;

д) консервативні;

е) традиціоналістські;

є) фашистські тощо .

---

²⁵ Див. також: Якушик В.М. Государство переходного типа (вопросы теории). - С. 182-184.

1.8. З урахуванням ставлення молодіжних об'єднань до релігії та свободи думки слід розрізняти серед них:

а) релігійні — ті, що будуються на засадах релігійних цінностей (серед таких організацій є як *ідейно толерантні*, так і *фундаменталістські* — фанатично налаштовані угруповання, які можуть зустрічатися серед представників будь-яких конфесій);

б) атеїстичні — ті, що відверто й однозначно відкидають релігію (вони також можуть бути як *толерантними* щодо представників протилежних світоглядних поглядів, так і *войовничо-атеїстичними* — такими, що ведуть активну боротьбу проти будь-якої релігії);

в) світські — такі, що вважають проблему ставлення до релігії не політичною, а приватною справою кожної окремої людини і що це загальносвітоглядне питання не повинно входити до сфери політичної платформи даного молодіжного об'єднання.

Слід зауважити, що деякі з молодіжних об'єднань, які у своїй назві мають посилання на певну релігію (наприклад, окремі християнсько-демократичні молодіжні об'єднання), насправді можуть не бути суто релігійними (клерикальними), а дотримуватися принципів функціонування світської громадсько-політичної організації (і тим більше принципів світської політичної системи), бо такі молодіжні об'єднання (як і відповідні партії) лише апелюють до тих загальнолюдських (на їхнш погляд) компонентів всієї системи цінностей тієї чи іншої релігії, які сприймаються не лише щиро віруючими, але й агностиками та атеїстами. Таким чином, недоречно ототожнювати подібні молодіжні об'єднання з ортодоксально-релігійними клерикальними громадсько-політичними угрупованнями, які ідейно та організаційно тісно пов'язані з певними церквами (конфесіями).

1.9. За **загальною чисельністю своїх членів** молодіжні об'єднання можуть характеризуватися як:

а) **малочисельні**;

б) **масові** (зі значною кількістю членів).

При цьому слід звернути увагу на те, що належність молодіжного об'єднання до першої чи другої категорії в межах Цієї класифікації не завжди прямо відповідає конкретному виду організацій за їх класифікацією на впливові та не впливові, яка наводиться у IV блоці типологій. Малочисельні молодіжні об'єднання іноді можуть бути дуже впливовими, і навпаки —

певні масові молодіжні об'єднання (особливо в країнах з великою чисельністю населення) можуть бути не дуже впливовими у суспільстві в цілому.

Взагалі ж при проведенні комплексної класифікації молодіжних об'єднань, виходячи із особливостей їх соціальної бази, необхідно брати до уваги такі аспекти:

- а) хто (які страти) входить до складу об'єднання та на кого воно спирається у своїй діяльності;
- б) з якими стратами (соціальними колами та групами) пов'язані керівники об'єднання;
- в) які страти (соціальні кола та групи) мають найбільшу користь від його діяльності.

II. Специфіка генези (процесу виникнення), організаційних принципів та структури молодіжних об'єднань дає змогу запропонувати такі типології:

2.1. Фактичний характер конкретних молодіжних об'єднань як суспільно-політичних інституцій дає підстави для їх класифікації на такі, що за своєю природою є:

- а) державними органами²⁶ або квазідержавними (тобто недержавними за юридичною формою, але по-суті державними) установами;

---

²⁶ Не слід ототожнювати природу молодіжних організацій, що фактично, але не юридично є державними органами (своєрідними квазідержавними «міністерствами чи агенствами зі справ молоді»), та будь-яких інших державних інституцій, які відповідають за здійснення державної молодіжної політики.

Державні молодіжні структури як складова частина молодіжного процесу (молодіжного руху) в сучасній Україні представлені на всеукраїнському рівні Комітетом Верховної Ради України у справах молоді, фізичної культури і спорту, Національною радою з питань молодіжної політики при Президенті України (створена Указом Президента України від 3.12.1995 р.; з 37 членів Національної ради 12 є представниками всеукраїнських молодіжних організацій); Міністерством України у справах сім'ї та молоді (створене Указом Президента України «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України» від 26.07.1996 р. за № 596/96 на базі Міністерства України у справах молоді і спорту, Комітету у справах неповнолітніх Кабінету Міністрів України, Комітету у справах жінок, материнства і дитинства при Президенті України. До створення Мінсім'ямолодь центральним органом державної виконавчої влади у сфері реалізації державної молодіжної політики було Мінмолодьспорт (створене у травні 1991 р.), ще раніше – Держкомітет УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту (створений у серпні 1990 р. на базі Держкомспорту УРСР); Українським державним центром соціальних служб для молоді (створений у другій половині 1993 р.);

б) політичними партіями;
в) громадсько-політичними об'єднаннями;
г) профспілками та іншими видами фахових об'єднань;
д) благодійними фондами;
е) культурно-освітніми некомерційними організаціями;
є) господарськими (комерційними) підприємствами або їх підрозділами;

ж) любительськими спілками та клубами за інтересами;
з) об'єднаннями товаришів по школі, вищому навчальному закладу, службі тощо або земляків;

и) клановими, родовими та племенними об'єднаннями;
і) бандами та іншими різновидами кримінальних та напівкримінальних антисоціальних угруповань;

ї) різноманітними ситуативними об'єднаннями тощо.

2.2. Критерій організаційно-функціональної незалежності дає змогу окремими типами молодіжних об'єднань вважати:

а) організаційно самостійні;

б) такі, що являють собою структурний підрозділ іншої організації.

2.3. Враховуючи особливості механізму їх створення й, зокрема, роль у ньому державних органів влади (вищих, регіональних та місцевих, як виконавчих, так і представницьких), серед молодіжних об'єднань доцільно розрізнити:

а) створені безпосередньо у громадському середовищі;

б) створені «згори» певними державними структурами або групами парламентарів чи державних службовців.

2.4. На базі критерію внутрішньої організаційно-структурної стабільності молодіжні об'єднання можуть класифікуватися на:

а) стабільні;

б) нестабільні.

Українським НДІ проблем молоді (створений весною 1991 р.); Українським молодіжним центром (створений при Мінсім'ямолодь згідно з Указом Президента України від 4.12.1996 р. за № 1165/96. У 1996 р. до мережі органів місцевої державної виконавчої влади у справах молоді і спорту, зокрема, входили 13 державних структур у справах молоді, 14 – у справах молоді і спорту – на обласному рівні; відповідно 208 і 422 – на міському та районному рівнях. Мережа центрів соціальних служб для молоді представлена сьогодні 345 ЦССМ, зокрема УДЦССМ, Кримським республіканським, 24 – обласними, Київським та Севастопольським міськими. 107 – міськими, 11 – районними у містах, 199 – районними ЦССМ.

2.5. Беручи до уваги **періоди внутрішнього розвитку організаційних структур**, можна виділяти молодіжні об'єднання, що перебувають на стадії:

- а) **організаційного становлення;**
- б) **успішного розвитку своєї діяльності;**
- в) **застою або інших форм кризового стану;**
- г) **поступового згасання діяльності та зникнення.**

2.6. За офіційною концепцією членства в організації щодо ступеня його відкритості (зокрема для певної соціальної страти або для всіх бажаючих) молодіжні об'єднання поділяються на:

а) **кадрові** — ті, що встановлюють досить жорсткі вимоги щодо членства (деякі з таких організацій можуть мати характер олігархічних або аристократичних елітарних об'єднань);

б) **масові** — відкриті для всіх бажаючих вступити в об'єднання (або для будь-кого з відповідної соціальної страти чи групи).

Треба зауважити, що не завжди молодіжні об'єднання, які обирають організаційну модель масової організації в дійсності стають такою (тобто масовою за своїми соціальними показниками) організацією.

2.7. **Особливості членства** в молодіжних об'єднаннях (щодо можливості колективного членства) служать основою для виділення організацій:

а) **з індивідуальним членством;**

б) **з колективним членством** (наприклад, студентських або учнівських громад певних навчальних закладів тощо; одним з різновидів об'єднань з таким членством є так звані «парасолькові» об'єднання, членами яких є не індивіди самі по собі, а організації);

в) **зі змішаними принципами членства** (з поєднанням індивідуального та колективного);

г) **з відсутністю чіткого членства.**

2.8. За характером співвідношення між роллю апарату та первинних осередків у житті організації розрізняють молодіжні об'єднання:

а) **апаратні;**

б) **зі значним впливом на життя організації її первинних осередків.**

2.9. За ступенем структурованості та активності у внутрішній діяльності організації як її апарату, так і первинних осередків молодіжні об'єднання можна класифікувати на:

- а) аморфні;
- б) чітко структуровані.

2.10. За ступенем демократичності принципів внутрішньої діяльності — на:

- а) демократичні;
- б) недемократичні (автократичні, авторитарні).

2.11. За критерієм офіційного визнання припустимості існування (або фактичної наявності) внутрішніх фракцій — на такі, в яких:

- а) діє жорсткий принцип організаційної єдності та неприпустимості внутрішньої фракційності;
- б) визнається можливість існування організаційно оформлених внутрішніх фракцій.

2.12. За організаційними аспектами політики молодіжного об'єднання щодо певних соціальних груп серед своїх прихильників слід розрізняти організації:

- а) з наявністю у них власних «секторних» (наприклад, студентських, жіночих, дитячих та інших аналогічних їм) підрозділів, які можуть виступати або як самостійні організації, або як відповідні філії молодіжного об'єднання;
- б) з відсутністю таких безпосередньо пов'язаних з молодіжним об'єднанням інших громадсько-політичних організацій.

2.13. Деякі інституційні аспекти ставлення молодіжних об'єднань до проблеми власної безпеки та можливості самостійного застосування сили у їхній діяльності дозволяють розрізняти організації:

- а) з наявністю у них власних воєнізованих загонів (підрозділів);
- б) з відсутністю таких загонів (підрозділів).

2.14. За специфікою обраної (або нав'язаної їм) організаційної форми, що безпосередньо відповідає їх ставленню до існуючої в країні правової системи, молодіжні об'єднання можуть класифікуватися на:

- а) легальні;
- б) підпільні (в тому числі й таємні товариства).

2.15. Ступінь однорідності організаційної природи та прозорості наявних відмінностей у природі організаційних структур різного рівня дає підстави для виділення серед молодіжних об'єднань таких, що мають:

- а) в цілому однорідні прозорі структури;

б) двоїсті структури, частина яких прихована від зору «зовнішнього середовища», а іноді й від рядових членів об'єднання (наприклад, в угрупованнях «орденського типу»).

2.16. За специфікою внутрішнього механізму формування нормативної основи свого функціонування молодіжні об'єднання розділяються на:

а) ідеологізовані (ідейно-політичні, релігійні тощо) — з наявністю офіційної ідеології;

б) прагматичні — згуртовані навколо певних неідеологізованих інтересів;

в) вождистські — згуртовані навколо певних харизматичних лідерів, що не пропагують будь-якої відносно сталої та логічно побудованої ідеології.

2.17. За критерієм наявності власної програми та ступенем її внутрішньої логічності розрізняють молодіжні об'єднання:

а) з чіткою програмою діяльності;

б) з недостатньо визначеною програмою діяльності;

в) що діють фактично без програми.

2.18. На підставі ідейно-політичної динаміки організацій можна виділяти:

а) молодіжні об'єднання з достатньо стабільною ідеологією та програмою;

б) молодіжні об'єднання, які досить швидко шейно-політично еволюціонують в певному напрямку;

в) молодіжні об'єднання, що схильні до сильних ідейно-політичних коливань.

III. Особливості системи здійснюваних молодіжними об'єднаннями функцій дають підстави для введення таких типологій:

3.1. Предметна сфера основної діяльності молодіжних об'єднань зумовлює їх класифікацію на:

а) політичні;

б) культурно-освітні;

в) господарські;

г) ті, що організують дозвілля, та інші організації.

3.2. Залежно від того, на захист чиїх інтересів передовсім спрямована діяльність молодіжних об'єднань, серед них доцільно виділяти:

а) соціоцентристські, увага яких зосереджена на розв'язанні конкретних проблем всього суспільства та молоді в цілому;

б) такі, що поєднують суспільно-відповідальну загальну позицію із захистом специфічних інтересів конкретної молодіжної страти суспільства;

в) такі, що стоять на позиціях «групового егоїзму» (тобто зацікавлені в захисті інтересів лише своїх членів);

г) такі, що відстоюють лише інтереси свого керівництва та (або) сил, що цим керівництвом маніпулюють.

3.3. За ставленням до своєї нинішньої та потенційної соціальної бази серед молодіжних об'єднань розрізняють:

а) мобілізаційні, інтегруючі (авангардні або авангардистські) — такі, що зорієнтовані на перебудову свідомості всього суспільства або його певних верств;

б) представницькі — такі, що лише узагальнюють і конкретизують наявні інтереси своїх членів (або лише свого керівництва).

3.4. За особливостями внутрішньої кадрової політики:

а) такі, що приділяють увагу підготовці власних кадрів;

в) такі, що не займаються проблемою підготовки власних кадрів.

3.5. За ставленням до процесів інтелектуалізації та раціоналізації суспільного життя:

а) такі, що активно здійснюють інтелектуальну функцію;

б) такі, що функціонують переважно в межах буденної свідомості та рутинних способів мислення й дії.

3.6. Ступінь поваги конкретних організацій до існуючої системи законів (що не завжди є тотожним ступеню їх прихильності до принципів демократичної законності та правової держави) обумовлює класифікацію молодіжних організацій на:

а) законослухняні;

б) такі, що у своїй діяльності значною мірою порушують закон (серед різновидів подібних об'єднань — злочинні кримінальні угруповання; терористичні групи; революційні організаціїтощо).

3.7. Особливості політичного та загальнопсихологічного темпераменту молодіжних об'єднань (з точки зору їх ставлення до проблем плюралізму в суспільстві) дають підстави для виділення таких їх типів:

а) запрограмованих на постійну й активну боротьбу проти когось і, відповідно, таких, що постійно мають більш-менш чіткий «образ ворога»;

б) зорієнтованих на гармонізацію системи суспільних відносин.

IV. Специфіка місця молодіжних об'єднань у суспільстві дозволяє запропонувати таку групу типологій:

4.1. З урахуванням територіальної сфери їх фактичної діяльності молодіжні об'єднання можна розділяти на:

а) діючі на всій території країни;

б) «столичні» (тобто такі, у яких практично відсутні осередки у «провінції»);

в) регіональні;

г) локальні;

д) «паперові» — такі, що існують лише в текстах юридичних або політичних документів, та «фантомні» — які мають місце тільки в уяві їхніх «керівників» чи «активістів».

4.2. За політико-правовим статусом щодо територіальної сфери своєї діяльності — на:

а) наднаціональні, тобто такі, що в конкретній країні представлені «національним або регіоншійним підрозділом» міжнародної молодіжної організації;

б) загальнонаціональні (тобто такі, що діють на всій території країни);

в) регіональні;

д) локальні (суто місцеві).

4.3. Ті, хто керується традиційним марксистським класовим підходом до оцінки соціальної спрямованості програм та дій громадсько-політичних організацій, можуть класифікувати ідеологізовані молодіжні об'єднання на:

а) пролетарські;

б) дрібнобуржуазні;

в) буржуазні (*національно-буржуазні* — ті, що відстоюють перспективу розвиненого капіталістичного суспільства у своїй країні, більш-менш рівноправного з іншими національними суспільствами, та *компрадорсько-буржуазні* — зорієнтовані на обґрунтування доцільності існування та захист держави й суспільства, повністю залежних від інтересів і політики закордонної буржуазії);

г) феодальні.

4.4. З урахуванням ставлення організацій до проблеми міжнаціональних (міжетнічних) відносин виділяють:

а) шовіністичні та расистські молодіжні об'єднання;

б) молодіжні об'єднання досить агресивного (нетолерантного), але нешовіністичного націоналізму;

в) молодіжні об'єднання культурницької національної спрямованості;

г) національно забарвлені ненаціоналістичні молодіжні об'єднання;

д) інтернаціоналістичні;

е) космополітичні молодіжні об'єднання.

4.5. Специфіка цивілізаційних культурно-історичних цінностей, яких дотримуються молодіжні об'єднання, дає змогу виділити:

а) етно-націоналістичні;

б) державно-націоналістичні або державно-патріотичні (неетнічно орієнтовані);

в) імперсько орієнтовані (тобто такі, що виявляють імперський патріотизм або неетнічний імперський націоналізм);

г) інтернаціоналістичні;

д) космополітичні молодіжні об'єднання.

Беручи до уваги конкретну ситуацію пострадянського суспільства, типологія, побудована на базі критерію відстоюваних цивілізаційних культурно-історичних цінностей та геополітичних програм розвитку України, може бути в такий спосіб конкретизована щодо тих політизованих молодіжних об'єднань, які існують зараз в Україні або можуть виникнути в ній у майбутньому:

а) українофільські молодіжні об'єднання;

б) молодіжні об'єднання, що стоять на позиціях радянського патріотизму;

в) молодіжні об'єднання, орієнтовані на історичні цінності Російської імперії;

г) слов'янофільські молодіжні об'єднання;

д) молодіжні об'єднання євразійського спрямування (тобто такі, що орієнтуються на постсоціалістичну реінтеграцію пострадянських країн);

е) молодіжні об'єднання «європейської інтеграції» та «євро-американської трансатлантичної єдності»;

є) космополітичні молодіжні об'єднання;

ж) такі молодіжні об'єднання, в яких власна система основних цивілізаційних цінностей не передбачає певної оптимальної концепції розвитку України, а насамперед пов'язана з турботою про долю країн, що культурно й історично належать до інших цивілізацій, а також молодіжні об'єднання, що виступають (чи виступатимуть) з позицій необхідності консолідації та самостійного існування «ще офіційно невизнаного» або «створюваного» чи «відтворюваного» народу²⁷.

4.6. Особливості програмного трактування оптимальних форм державного будівництва та інституційно-правового закріплення міжнародних інтеграційних процесів дають змогу розрізнити молодіжні об'єднання, що виступають:

а) за збереження або утвердження національної незалежності своєї країни;

б) за поглинання своєї країни іншою державою;

в) за об'єднання кількох країн у федерацію чи конфедерацію або за інші схожі інституційні форми транснаціональної інтеграції;

г) відстоюють сепаратистські та іредентистські позиції тощо.

4.7. За їх фактичним політико-правовим статусом (з точки зору існуючої в країні правової системи) молодіжні організації поділяються на:

а) легальні;

б) напівлегальні;

в) нелегальні.

4.8. За специфікою місця в молодіжному русі — на:

а) єдині (при забороні або відсутності де-факто інших молодіжних політичних об'єднань);

б) з офіційним або фактичним статусом молодіжної організації-гегемона;

в) молодіжні об'єднання-союзники (сателіти) молодіжної організації-гегемона;

г) приналежні до традиційних молодіжних об'єднань, за якими офіційно або де-факто закріплено певні інституційно-правові переваги порівняно з будь-якими іншими молодіжними об'єднаннями;

д) офіційно заборонені;

---

²⁷ Детальніше див: Політичні партії України / За ред. проф. В.М.Якушика; авторський колектив: О.П.Голобуцький, Т.Г.Криворучко, В.О.Кулик, В.М.Якушик. - С. 19-20.

е) ті, що мають формально рівноправний статус з усіма іншими молодіжними об'єднаннями.

4.9. За місцем у системі здійснення державної влади — на:

а) такі, що входять до блоку правлячих сил;

б) певною мірою залучені до здійснення влади;

в) такі, що частково підтримують правлячі в країні сили;

г) опозиційні²⁸.

4.10. На базі ставлення до домінуючого у сучасному світі типу приватно-власницьких суспільно-економічних відносин (тобто на підставі ступеня сприйняття або несприйняття цього типу відносин в цілому) розрізняють:

а) ультраліві молодіжні об'єднання;

б) ліві;

в) лівоцентристські;

г) центристські;

д) правоцентристські;

е) ультраправі (або за менш детальної класифікації — лише ліві, центристські та праві) молодіжні об'єднання.

При цьому «найлівішими», як правило, вважаються ті громадсько-політичні організації, що виступають за застосування найбільш радикальних (навіть одіозних) способів та методів боротьби з капіталізмом, а «найправішими» — ті, що готові вдаватися до найбільш жорстких (і жорстоких) способів та методів його захисту²⁹.

4.11. Специфіка трактування молодіжними об'єднаннями свого оптимального місця у механізмі вищої політичної влади дає змогу поділити їх на такі, що:

а) стоять на позиціях «ідеологічно нейтральної держави»;

б) відстоюють концепцію своєї молодіжної організації як одного з центральних елементів єдиного партійно-державного механізму вищої політичної влади в країні (при цьому є два основних різновиди в межах цього типу: молодіжні організа-

---

²⁸ Детальніше див: Там само. — С. 16; Якушик В.М. Деякі теоретичні засади аналізу політико-правового статусу політичної опзиції // Політична опозиція: теорія та історія, світовий досвід та українська практика. Матеріали науково-практичної конференції. — К., 1996. — С. 52-53.

Детальніше див: Політичні партії України / За ред. проф. В.М.Якушика; авторський колектив: О.П.Голобуцький, Т.Г.Криворучко, В.О.Кулик, В.М.Якушик. — С. 17-18; Якушик В.М. Основні різновиди політичних партій (спроба комплексної типологізації) // Демократія і державність в Україні: проблеми гармонізації. — К., 1997. — С. 150.

ції, що *обгрунтовують необхідність майже повного злиття свого апарату з механізмом держави*, та молодіжні організації, які, входячи до механізму влади правлячих політичних сил, *вважають за необхідне певне дублювання комітетами молодіжної організації діяльності державних органів*).

4.12. За особливостями фактично відстоюваної політичної моделі суспільства та характером впливу на політичний режим країни серед молодіжних об'єднань розрізняють:

- а) демократичні;
- б) недемократичні (автократичні, авторитарні, охлократичні, анархічні)³⁰.

4.13. За співвідношенням застосовуваних способів і методів політичної діяльності:

- а) молодіжні об'єднання, що відстоюють ідеї виключно парламентських методів боротьби за політичну владу;
- б) такі, що вважають за доцільне поєднувати у боротьбі за політичну владу як парламентські, так і позапарламентські способи і методи діяльності;
- в) ті, що стоять на позиціях використання переважно позапарламентських способів і методів діяльності (одним з крайніх різновидів цього типу є угруповання, що ведуть збройну боротьбу, зокрема, вчинюють терористичні акти).

4.14. За ступенем їхнього впливу в суспільстві:

- а) впливові;
- б) маловпливові;
- в) такі, що практично не мають впливу.

V. Характер впливу молодіжних об'єднань на суспільні процеси служить основою для введення таких типологій:

5.1. Керуючись тією чи іншою прогресистською концепцією історичного розвитку, тобто вбачаючи в історії постійну лінію прогресу³¹, і беручи до уваги ставлення конкретних суспільно-політичних сил до існуючої в певному соціумі суспільно-економічної та політичної системи, молодіжні організації можна класифікувати на:

- а) прогресивні — ті, що сприяють прогресу;

³⁰ Див.: Якушик В.М. Різновиди політичних режимів // Віче. — 1995. - № 5. - С. 130-132.

³¹ Детальніше див.: Якушик В.М. Проблеми теорії типологізації суспільного розвитку й держави // Політологічні читання. — 1992. — № 3. — С. 3-9:

б) консервативні — такі, що в цілому захищають старі порядки, але де в чому сприймають прогресивні перетворення;

в) **реакційні** — ті, що активно протидіють прогресивним змінам.

Слід наголосити, що вибір критеріїв прогресивності та реакційності повністю залежить від ціннісних орієнтацій інтерпретаторів суспільних явищ, і тому те, що для одних є, безсумнівно, прогресивним, для інших може мати прямо протилежне значення.

5.2. За характером свого впливу на існуючий тип суспільних відносин політизовані молодіжні організації (з точки зору певних ціннісних орієнтацій) розділяються на:

а) революційні;

б) реформістські;

в) консервативно-стабілізаційні;

5.3. За наслідками їхньої діяльності для існуючої цивілізації — на:

а) консервативно-традиціоналістські (стабілізаційні);

б) модернізаційні, які, у свою чергу, складаються з двох своїх головних різновидів — молодіжних об'єднань, *що не лише руйнують основи старого соціального ладу, а й підривають культурно-історичне коріння даної цивілізації*, та об'єднань, *що руйнують лише основи старого соціального ладу, але зберігають підґрунтя даної національної(чи регіональної) цивілізації*.

Наведені вище типології молодіжних об'єднань (кожна з них і всі вони разом) не є вичерпними. Вони — лише теоретичний інструментарій, який тією чи іншою мірою може використовуватися для пізнання та інтерпретації досліджуваного об'єкта — конкретних суспільно-політичних систем та їхніх складників. Усі ці типології включають в себе лише так звані «чисті типи», на базі яких можуть виділятися «проміжні» та «змішані» типи. Крім того, слід мати на увазі, що прості типології (тобто такі, в основі яких лежить лише один критерій) можуть в різних варіаціях поєднуватися одна з однією, створюючи тим самим ті чи інші комплексні типології. І, безперечно, вибір певної типології для характеристики конкретних молодіжних об'єднань залежить від цілей, котрі ставить перед собою дослідник, інтерпретатор, від специфіки об'єкта дослідження, а також від ціннісних орієнтирів інтерпретатора суспільних явищ та методології, яку він застосовує і якою він оволодів.

Необхідно також зауважити, що наведені вище типології молодіжних об'єднань є результатом спроби загальнотеоретичного узагальнення особливостей розмаїття тих соціально-політичних систем, що існують у сучасному світі, існували раніше або можуть з'явитися за певних обставин у конкретній країні або в конкретному регіоні. Саме через це не всі із запропонованих у цьому параграфі типологій можуть бути застосовані для аналізу сучасного стану та перспектив розвитку молодіжного руху в Україні. Але вони, на нашу думку, можуть бути корисними для багатьох вітчизняних дослідників цієї проблематики, тому що такі теоретичні конструкції допомагають краще уявляти собі нинішню «національну» та «регіональну» пострадянську специфіку політичних та інших суспільних інститутів в Україні й розуміти наявні та можливі тенденції їх розвитку.

